

Iz Gregove učilnice.

am doli pri potoku prebiva in ima svojo učilnico ta „domači naš učitelj“ — Tičkov Grega. Vi, otroci dragi, zna se, da ga ne poznate niti ne umejete, zakaj ga tako zovemo vsi, kar nas je v naši vasi. Stojte, povedati vam hočem! Tičkov Grega, otroci moji, je jeden onih nesrečnih ljudij na božjem svetu, katerim Bog v neskončnej previdnosti svojej ni podelil najboljšega in najdražjega daru — zdravih udov. Je-li hrôm vže od rojstva ali ga je pa pozneje zadela kaka nesreča, da je ohromel, znano mi ni, kajti nikdar nisem izpraševal moža podrobnejše o njegovej bédi; gotovo pa je, da Gregi vže od njegove mladosti ne služita nogi niti v najpriprostejšo službo. K jednemu zlu, pravijo, pridruži se rado drugo. Tudi našega Grego zadela je še v otročjih letih poleg one prve nesreče nič menj občutljiva druga: odmrta sta mu namreč roditelja. Takó je postal sirota, dvakrat sirota. Kam se je hotel dejati, kaj začeti? Da se ga niso usmilili sorodniki, moral bi bil gládú in bédé poginiti. A Tičkovi — bili so mu ti najbliže po krvi — vzeli so ga k sebi. Takó je prišel Grega v našo vas, kjer stanuje še danes in tako smo ga jeli nazivati — Tičkov. A „domači naš učitelj“, kaj je s tem? Dà, dà, tudi to vam povem! Vže v zôrnej mladosti kazal je Gregec veliko veselja do knjig in uka. Žal, da mu Bog ni bil usodil, da bi se bil mogel izobraževati! A navzlic hromósti in bédi dosegel je Tičkov Grega vender le, kar mu je bilo doseči mogoče: priučil se je samótež branju in pisanju ter najpotrebnejšim drugim rečem, osobito krščanskemu nauku. Potem si je ustanovil svojo zasebno „šolo“. Za majhno plačilo — drugega zaslužka takó ni imel — poučeval je vaše otroke leto in dan, po zimi in v jeseni, kadar komu drago. Od tod imé, ki se ga je bilo prijelo — „domači naš učitelj“.

Tudi jaz, otroci moji, bil sem učenec Gregov, predno sem znal za kako drugo šolo na svetu. In reči vam moram, da se mi nikdar v poznejšem učenji ni godilo tako prijetno kot ravno v učilnici pri Tičku. Hè, to nam je povedal marsikaj lepega „naš domači učitelj“, in marsikako zabavico smo doživeli v njegovej družbi! Da sem bil takrát te pameti kot sem danes, joj, koliko takih lepih in zabavnih stvari bi si bil lahko zapomnil ter jih zdaj-le vam pripovedoval! A tedaj sem bil prismuknen lahkoživček, otroci moji, takšen, saj veste nò, takšen, ne zamerite, kakor — — Nekaj črtic pa mi je vender le ostalo v spominu iz tiste dôbe. Če vas utegnejo zanimati, otroci dragi, evo vam jih, naj vam jih povem.

I.

Najprvo se spodobuje, da vam povem kaj natančnejega o Gregovej „šoli“, in njegovem poučevanju.

Kako poučuje danes, znano mi ni, a časih je znal Grega, znal. Tako domače, razložno in umljivo nam je povedal vsako stvarco, da smo si jo morali zapomniti, če bi je tudi ne hoteli. Še sedaj, ko so minila vže leta in leta, ko se je vže veliko vode izteklo in mnogokaj kruha izpeklo, odkar sva si bila midva z Gregom učitelj in učenec, še sedaj, trdim, lahko bi vam povedal vso abecedo, kakor jo je učil in tolmačil on. „Tisto, ki je kakor kolo pri vozu“, dejal je navadno, „tisto je o;

količ s piko pomeni **i**; dva količa, spodaj zvarjena, to je **u**, zgoraj **n**, trije, zgoraj zvezani **m**; stèber imenujete **l**; stèber s kámbo spredaj **d**, s kámbo zadaj **b**; „kajfež“, s katerim cerkvenik sveče ugasuje, bodi vam za **f**; mali „eikcak“ s strešico zgoraj ali tudi brez nje bodi vam **ž** ali **z** i. t. d.

A vkljub tako določnej in jasnej razlagi bili so, to se pač umeje, vedno še nekateri trdoglavčki, ki Grege niso razumeli. Takó se še sedaj prav dobro spominam Erjavčevega Franeka — saj ga ni več mej živimi — ki si s početka nikakor ni mogel misliti „stèbra s kambo spredaj“ ter „s kambo zadaj“.

„Kaj pa je to — kámba?“ vprašal je takój, ko nam je Grega prvič odkril skrivnosti črk **d** in **b**.

„Tisto, kar denó oče kravi okolo vratú, kadar jo vprežejo“, skušal mu je razložiti „domači naš učitelj“.

„Ahà, tisto, tisto“, ponavljal je Franek. „In naša „čada“, ki ima potlej kámbo spredaj, je **b**, kaj ne, da — nakà — **d** je“ — —

„Pojdi, pojdi, bebec! Kaj je vaša „čada“ kakšen steber!“ In smijal se je Grega, da je skoraj počil, in otroci smo se tudi smijali. Franek pa ni mogel umeti, zakaj . . . Nò s časom seveda je prišel do spoznanja.

Računili smo večjidel na prste. Ako je prišlo nad deset, nič ne dé: tedáj sta pa dva vzdignila roke ter prebirala in preštevala oboje prstov. Umeje se, da se je godilo tako bolj s početka; a pozneje, ko smo se bili naučili pisati ter računiti pismeno, bili smo vse drugače učeni! — Največ pa smo se naučili pri Tičku krščanskega nauka. Grega sam je znal na izust ves katekizem kakor očenaš, zato je po pravici zahteval, da smo mu dajali tudi mi dobrih odgovorov. Tako smo se v dobrem pol letu priučili vsem molitvicam, kar jih je bilo v katekizmu ter v Gregovej glavi. Pa še kako gladko, gladko!

Tako, vidite, poučeval je nas Grega nekđaj, Vi, otroci dragi, srečni ste, ker imate danes lepše šole, v katerej dobivate koristnejših nauk. Zatorej se vam zdi pač čuden tak način poučevanja; a bil je to Grega in bili smo mi tedáj še otroci stare šole.

II.

Gregov sedež pri imenitnem šolskem poslu bil je v kotu za mizo. Učenci pa smo posedli okrog in okrog velike mize. Tako nas je imel „domači naš učitelj“ vse najlepše pred očmi. In Bog ne daj, da bi ne bil kdo pazljiv! Bil je prijazen, dober mož naš učitelj Grega, a kadar smo ga bili primorali, da je izlekel izza hrbta dolgo, vitko leskovko, takrat, oj, takrat nam je bil vsem trepet in grôza! Leskovko pa je imel pri sebi vedno. Hù, in kako je segel kako in uščenil, če je bilo treba! „Bzz—cà—cà, mar ne boš pri miru!“ zaupil je, in v istem trenutku si je vže pihal ta ali óni svoji nagajivi roki . . .

Tako pač ni čuda, da se je polastila nekoč Čotovega Jakca pregrešna misel, da je Gregi skrivaj vzel in zlomil tisto grdo šibo, katero je moral ravno on precejkrat čutiti. Toda kazen mu je bila kmalu za petami. Grega, ta prekaneni učeni Grega je vse izvedel! Bog zna, kdo mu je bil povedal?

Po navadi pride Jakec drugega dne v šolo. Bili smo vže vsi skupaj in takój smo se pričeli učiti. — Kar nakrát pa se domisli Grega, povzdigne modro svojo glavo ter vpraša, kakor nikoli poprej: „Ste li danes vsi lepo umiti otroci?“

„Vsi, vsi“, rekli smo.

„Pokaži, Jakec, če res!“

In Jakec je skočil nič hudega sluteč s svojega prostora v kotiček do Grege ter mu smeje se položil glavico na kolena. Ali o joj — grozovito je moral biti umazan tam kje zadaj, kajti Grega mu je tako premèl in premencal ušesi, da je ubogi Jakec nehoté moral napeti jokú prebritko struno . . .

„Ali veš, zakaj sem te?“ vprašal je Grega izpustivši učenčka. — Slednji pa je sramljivo povetil oči ter — pokimal z glavó. Vedel je, a mi nismo vedeli. Še le po poti domóv povedal nam je Jakec sam, kaj in kakó. In pristavil je, da bi ne šel za noben denar več Gregi izmaknit leskovke, naj bi jih moral še toliko držati ž njo . . . Takó je tudi bilo. Grega je dobil novo leskovko, in mi vsi smo se je še bolj bali nego one prve.

III.

Neka velika posebnost Gregove učenosti in razumnosti je bila mej drugimi tudi ta, da je natanko poznal vse vrline pa tudi vse slabosti svojih učencev. In celó še poslednje! Tako natanko je vedel, kdaj si se mu na priliko zlagal, da nikoli tega! Zna se, da je potem tudi vsakega privèl do spoznanja in kesanja nad grehom. Čemù bi vam tožil in opravljal druge, naj povem raje o sebi samem, kako sva v omenjenej zadevi nekoč ropotala z Grego!

Imeli smo ta čas navado — če jo še imajo, kaj vem — da smo vsakokrat, kadar so mati doma pekli, nosili Gregi hlebček v nameček k plačilu za trud, ki ga je imel z nami. Bilí smo pri tem vsi vestni in pravični, jedino mene — in to ni bilo lepo, otroci — premagala je nekoč skušnjava, da sem mej potjo k Tičku sam pohrustal Gregi namenjeni kruhek. Potem pa sem moral, to se zna, misliti in misliti, kako bodem zgovoril in opravičil svoj greh strogemu učitelju, ki je pa imel natančno sešteto, kdaj so imele naše matere tédensko peko. Zvit sem bil zadosti, dobro sem si jo bil spomnil. Tisto malho, v katerej sem nosil svojo pločico in knjižico, skril sem v Drmaševo drvarnico, poslinil si oči kakor na jok ter šel — v šolo.

„Kaj pa je tebi, da si se prijoval?“ pobaral me je Grega vstopivšega.

„Onégav — Bobkov kuže mi je vzel malho in bukvice in hlebček,“ odgovoril sem jaz s posiljenim jokom.

„Kako je bilo pa zopet to mogoče?“

„Kar zagnàl se je v mé in mi jo strgal!“

„Zakaj pa nisi za njim stekel poníglavec?“

„Hotel sem, a je preveč renčal.

Pa jaz sem se menda preveč lagal ali kali, da bi mi bil mogel Grega verojeti. „Hè, fantè“, dejal mi je pomenljivo, „ti imaš danes nekako čuden nósek, jaz vže nekaj berem na njem! Bomo videli nù, kako je bilo“ — — In pričel se je pouk.

D drugega dne pa sta imela Grega in moja mati zeló dolgo in imenitno posvetovanje. Priklical jo je bil k sebi, ko je šla mimo učilnice po vode. Zeló tehtno jim je bajè nekaj pripovedoval, a mati, mati je le zmajevala z glavo. Se vé, kako pa je mogla drugače: vsa dogodba jej je bila neznana, kajti jaz sem prinesel domóv nepokvarjeno malho in bukvice! — Posledice pa je imelo hude to posve-

tovanje! Na dveh krajih je pela šiba, doma in pri Tičku. In kaj menite, otroci: prav mi je bilo! Tako ne smete vi nikdar nalagati svojih starišev, niti učiteljev! Tudi mene je ta slučaj izmodroval za vse moje poznejše življenje.

* * *

In tako dalje, in tako dalje. Da-si je slab moj spomin in slabotno pero moje, vender bi vam mogel otroci dragi, povedati še marsikatero dogodbo in dogodbico iz Gregove učilnice. A bojim se samó tega, da bi bile vse preveč jednakolične ter bi vas utegnil le dolgočasiti s svojo pripovedjo. Zadoščaj torej! — A ti, vrli „domači naš učitelj“ — Tičkov Grega, oprosti mojej predrznosti, da raznašam malo sloveče in ubožno tvoje imé mej svet! Verojemi, da me je vodil pri teh vrsticah jedino le hvaležni spomin in želja, da bi te poznala tudi naša dobra mladina, saj si tudi ti vže od nekdanj ljubil otroke!

Mihael Podtrojiški.

O mački, petelinu in kosi.

(Iz češčine od Božene Němcové, prevéla Janja.)

(Konec.)

Prišedši do kralja, dé gospod: „Milostivi kralj! Ta človek ima mačka — lovca; to je žival, ki lovi miši in ako bi vaša milost ukazala, bi ga on prodal.

„Je-li to resnica, kupim ga rad.“

„Milostivi kralj! ako mi pokažete kde je kaj miši, lahko se takój prepričate, kakó je umé moj maček loviti.“

Odvedli so Mihalja v čumnato, kder jih je bilo toliko, da so kar mej nogami sem ter tja švigale. Mihalj razveže maliho, maček izskoči in tako urno jame miši daviti, da mu niti jedna ne uteče. Kralj se je neizmerno vradostil na tem ter takój ukazal, da se Mihalju izplača deset tisoč zlatov za mačka. Mihalj je veselja poskočil, ko je dobil toliko novcev in radosten se je napotil proti dómu.

Dva dni po njegovem odhodu pa se kralju zmislí, kaj bode potem maček žrl, ko miši več ne bode. Nihče ni tega vedel in Mihalj je vže otišel. Takój ukaže kralj, da najboljši jezdec zasede najhitrejšega konja in naj Mihalja o tem popraša.

Mihalj je v tem korakal še po istej cesti, po katerej je bil prišel v mesto. Četrtri dan zagleda za seboj jezdeca, ki ga vže od daleč kliče. Mihalj se ustavi. Jezdec prijaše do njega in ga začne pol nemški, pol češki vprašati po nečem, česar pa Mihalj ni mogel razuméti. Da bi mu olajšal vprašanje, vpraša ga nemški: „Was?“

Ali na to besedo se jezdec obrne in odjaše, kakor bi ga bil veter odnesel. Mihalj dé sam v sebi: „Ta človek je blázen,“ in stopa svoj pot dalje.

Ves potán in oprášen vrnil se je jezdec, a jedva stopivši raz konja, hitel je h kralju in začel v jednej sapi: „Milostivi kralj, žalostna vest: ko maček miši polóví, lotil se bode nas!“

„Kdo ti je to rekel?“ vpraša ga prestrašen kralj.